

УДК 37.091.4(477) : [373.3.091.64:003-028.31]

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2023.4.12>

Крістіна ПЕТРИК

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, Бердянський державний педагогічний університет, вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Запорізька область, Україна, 71100

ORCID: 0000-0003-0615-5217

Бібліографічний опис статті: Петрик, К. (2023). Педагогічна інноватика у процесі формування читацької самостійності молодших школярів у науковій спадщині академіка Олександри Савченко. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 74–81, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.4.12>

**ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
ЧИТАЦЬКОЇ САМОСТІЙНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
У НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ АКАДЕМІКА ОЛЕКСАНДРИ САВЧЕНКО**

У статті розкрито педагогічну інноватику методичної системи академіка Олександри Савченко з проблеми формування читацької самостійності молодших школярів. Висвітлено ключові позиції інноваційних поглядів української вченої на шляху розвитку національної початкової освіти та мовно-літературної освітньої галузі зокрема. Здійснено оцінку її внеску в створення нового покоління підручників з «Літературного читання» для учнів 2–4 класів на засадах методологічної цілісності, яку забезпечує врахування ідей розвивального навчання, культурологічна, українознавча, художньо-естетична лінія цього предмета. Представлено ключові ідеї об'єднання підручників з «Літературного читання» для молодших школярів у єдину методичну систему, цілісний комплект зрозумілі дітям, що сприяють розширенню їх читацького простору, мотивування до самостійної читацької діяльності, прививають любов до читання.

Проаналізовано систему поглядів академіка О. Савченко щодо підвищення ефективності уроків читання в початковій школі у контексті запровадження комунікативного та особистісно-діяльнісного підходів. Висвітлено ідеї наукової діяльності відомої української вченої О. Савченко щодо необхідності цілеспрямованого формування засобами художнього слова морально-етичного і естетичного досвіду молодших школярів, залучення їх до глибокого сприймання прочитаного, співвіднесення свого «я» із поведінкою інших людей, формування читацької самостійності молодших школярів, уміння читати та самостійно працювати з текстами.

Зроблено висновки щодо педагогічної інноватики відомої української вченої в освітньому процесі початкової школи та масштабності провідницьких ідей методичної системи підручників з «Літературного читання» академіка Олександри Савченко на формування читацької самостійності молодших школярів.

Ця стаття має високий науковий і практичний інтерес для педагогів, науковців та всіх, хто зацікавлений у розвитку читацької самостійності здобувачів початкової освіти. Вона слугує важливим джерелом для досліджень у галузі педагогічної інновації та виховання молодшого покоління, сприяючи формуванню активних читачів і думаючих особистостей.

Ключові слова: академік Олександра Савченко, наукова спадщина, педагогічна інноватика, масштабність провідницьких ідей, методична система підручників, формування читацької самостійності, молодші школярі, читання в початкових класах.

Kristina PETRYK

Candidate of Pedagogical Science, Associate Professor at the Department of Primary Education, Berdyansk State Pedagogical University, Schmidta str., 4, Berdiansk, Zaporizhzhia region, Ukraine, 71100

ORCID: 0000-0003-0615-5217

To cite this article: Petryk, K. (2023). Pedagogical innovation in the process of formation of reading independence of younger school students in the scientific heritage of academician Oleksandra Savchenko [The pedagogical innovation in the process of formation of reading independence of younger school students in the scientific heritage of academician Oleksandra Savchenko]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 74–81, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.4.12>

THE PEDAGOGICAL INNOVATION IN THE PROCESS OF FORMATION READING INDEPENDENCE OF YOUNGER SCHOOL STUDENTS IN THE SCIENTIFIC HERITAGE OF ACADEMICIAN OLEKSANDRA SAVCHENKO

In the article reveals the pedagogical innovation of academician Oleksandra Savchenko's methodical system on the problem of forming reading independence of younger schoolchildren. The key positions of the innovative views of the Ukrainian scientist on the way to the development of national primary education and the linguistic and literary field of education, in particular, are highlighted. Her contribution to the creation of a new generation of textbooks on «Literary reading» for students of grades 2–4 was evaluated on the basis of methodological integrity, which is ensured by taking into account the ideas of developmental education, cultural studies, Ukrainian studies, artistic and aesthetic lines of this subject. The key ideas of combining textbooks on «Literary reading» for younger schoolchildren into a single methodical system, a complete set understandable to children, contributing to the expansion of their reading space, motivation to independent reading activities, and instilling a love of reading are presented.

The system of views of Academician O. Savchenko regarding the improvement of the effectiveness of reading lessons in primary school in the context of the introduction of communicative and personal-activity approaches was analyzed. The ideas of the scientific activity of the famous Ukrainian scientist O. Savchenko regarding the need for purposeful formation by means of the artistic word of the moral, ethical and aesthetic experience of younger schoolchildren, their involvement in a deep perception of what they read, the correlation of their «I» with the behavior of other people, the formation of reading independence of younger schoolchildren, the ability read and work independently with texts.

Conclusions were made regarding the pedagogical innovations of the famous Ukrainian scientist in the educational process of primary school and the scale of the leading ideas of the methodological system of textbooks on «Literary reading» of Academician Oleksandra Savchenko for the formation of reading independence of younger schoolchildren.

This article is of high scientific and practical interest for teachers, scientists and everyone who is interested in the development of reading independence of students of primary education. It serves as an important source for research in the field of pedagogical innovation and education of the younger generation, contributing to the formation of active readers and thinking personalities.

Key words: *academician Oleksandra Savchenko, a scientific heritage, a pedagogical innovations, the scale of leading ideas, the methodical system of textbooks, a formation of reading independence, a younger schoolchildren, reading in primary grades.*

Актуальність проблеми. У сучасних умовах інтенсивного цифрового розвитку, екранного мистецтва та соціальних мереж спостерігаються значущі зміни в читацькій діяльності здобувачів початкової освіти. Це призводить до трансформації всіх аспектів читання, таких, як його статус, характер, методи роботи з текстами, читацькі інтереси, а також мотивація до читання. Особливо помітним є байдуже ставлення молодших школярів до книги, зменшення загального рівня книжкової культури, втрата національних традицій книжності і, як наслідок, надмірне захоплення гаджетами й зникнення інтересу до книги та читання, що вимагає пильної уваги.

Запровадження ідей Нової української школи відкриває нові горизонти у підходах до навчання, спрямованого на розкриття творчого потенціалу учнів. Одним із ключових аспектів цього процесу є формування інтересу у молодших школярів до книги та читання. Стимулюючи дітей до читання, ми створюємо основу для їхнього особистісного зростання, розкриття творчого потенціалу та відкриття нових горизонтів знань. Це є надзвичайно важливим у формуванні гармонійно розвиненої особис-

тості, яка здатна ефективно долати життєві виклики та приносити користь суспільству.

Сучасна школа надає унікальну можливість змінити підхід до літературної освіти та привернути увагу молодших школярів до світу книг та сформувати у них читацьку самостійність. Шляхом створення позитивного читацького досвіду здобувачі початкової освіти зможуть не лише розвивати свої когнітивні та емоційні здібності, але й зростати як особистості з усвідомленим світоглядом і здатністю аналізувати життєві ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування читацької самостійності у своїх працях висвітлювати В. Едігей, В. Зайцев, І. Пальченко, О. Савченко, Н. Скрипченко, В. Сухомлинський, І. Федоренко та ін. Ґрунтовний аналіз їх наукових досліджень дає можливість стверджувати, що читання є невід'ємним елементом усебічного розвитку особистості молодшого школяра та об'єднує два види вмінь: ті, що стосуються звукового відтворення форми слова, та ті, які ґрунтуються на виявленні й усвідомленні смислової інформації (розуміння, виразність читання).

Читанню в початкових класах належить провідна роль, оскільки саме воно вважається важ-

ливою формою засвоєння найрізноманітнішої змістової та емоційної інформації, є особливим засобом розумового і духовного розвитку особистості молодшого школяра, сприяє формуванню читацької самостійності та національної свідомості (Савченко, 2011).

Формування читацької самостійності молодшого школяра є актуальною педагогічною проблемою, оскільки в умовах розвитку інформаційних технологій помітним є згасання інтересу до художнього слова, що негативно впливає на особистісний розвиток і подальше навчання. Тому пропонуємо розглянути методичну систему підручників з «Літературного читання» О. Савченко, що відповідає викликам сьогодення та має на меті сформувати позитивне ставлення до читання, прищепити любов до книги як засобу контакту молодших школярів з широким світом, удосконалити їх комунікативну компетентність та читацьку самостійність.

Мета дослідження – розкрити інноваційні підходи формування читацької самостійності молодших школярів у методичній спадщині академіка Олександри Савченко.

Виклад основного матеріалу дослідження. У посібнику «Методика читання у початкових класах» О. Савченко читацьку самостійність визначала «інтегроване особистісно-діяльнісне утворення, що є результатом взаємодії знань, умінь, ціннісних ставлень, що набувається у процесі реалізації змісту літературного читання» і вважала її ключовою компонентою пізнавальної і комунікативної компетентностей (Савченко, 2007).

Реформування змісту початкової освіти зумовило створення нового покоління підручників, що відповідають ідеям Нової української школи та знайшли втілення в Державному стандарті початкової освіти, Типовій освітній програмі (розробленій під керівництвом академіка О. Савченко) (Типова освітня програма для 1–2 класів НУШ, 2022; Типова освітня програма для 3–4 класів НУШ, 2022). Олександра Яківна стверджувала, що такі зміни вимагають переосмислення і розширення функцій підручників, зокрема з «Літературного читання», на засадах дитиноцентризму, компетентнісного підходу, що передбачає різні форми навчальної взаємодії учнів, оволодіння дослідницькими вміннями щодо текстів різних видів (художніх, науково-пізнавальних, медіатекстів

тощо). У цьому контексті доречно зауважити, що саме такий підхід залишається актуальним у сучасній початковій школі під час онлайн навчання (Савченко, 2012).

В умовах реальної варіативності підручників для початкової школи ціннісного значення набувають поради Олександри Савченко щодо якості навчально-методичного забезпечення з мовно-літературної освітньої галузі, яка має здійснюватися не лише експертами, а й безпосередньо педагогічними колективами. Серед методологічних засад конструювання нових підручників з літературного читання Олександра Яківна особливої ролі надавала ідеям розвивального навчання; культурологічній, українознавчій, художньо-естетичній місії цього предмета, оскільки вони безпосередньо впливають на формування національної свідомості та самоідентичності молодших школярів. Системно-діяльнісний, компетентнісний і технологічний підходи в науковій спадщині О. Савченко виступають дидактико-методологічними засобами на шляху формування читацької самостійності здобувачів початкової освіти, дозволяючи вчителю організувати повноцінне засвоєння учнями вимоги програми до усіх змістових ліній та розвинути вміння вчитися (Савченко, 2015).

Особливого значення у реалізації завдань курсу «Літературне читання» академік Олександра Савченко приділяла міжпредметним зв'язкам уроків української мови та читання як складників єдиної освітньої галузі початкової школи. Так, у процесі вивчення української мови в початковій школі учні розвивають навички усного мовлення, читання та роботи з текстами, а також засвоюють знання і вміння з тем «Звуки і букви», «Звуковий склад слів», «Немовні звуки та звуки мовлення», «Слово. Значення слова», «Наголос у словах», «Слово-сполучення», «Речення», «Текст» та ін. Ці здібності синергетично впливають на формування читацької самостійності молодших школярів, що розвиває їх критичне мислення, забезпечує здатність самостійно читати, розуміти та аналізувати вивчений матеріал.

Інтегрований курс «Літературне читання», у свою чергу, був багатофункціональним, оскільки мав на меті формування в молодших школярів основ читацької культури, емоційно-оцінного ставлення до змісту прочитаного,

формування особистості засобами художнього слова. Аналіз наукової спадщини О. Савченко свідчить про масштабність провідницьких ідей, а саме про педагогічну інноватику методичної системи академіка з проблеми формування читацької самостійності молодших школярів. Адже саме читання рідною мовою, як стверджувала Олександр Яківна, у сучасних умовах є потужним засобом виховного і розвивального впливу на особистість молодших школярів, що долучає їх до скарбниці духовності і культури, літературних надбань українського народу і народів світу, сприяє моральному, етичному та естетичному розвитку (Савченко, 2012).

Окрім того, «Літературне читання», за рекомендаціями вченої О. Савченко, є тільки навчальним предметом, а й інструментом для засвоєння знань інших галузей. Воно має ключове значення у формуванні читацької компетентності молодших школярів – важливого елемента комунікативних та пізнавальних здібностей. Основна мета цього курсу – ознайомлення учнів з дитячою літературою як мистецтвом слова, підготовка їх до подальшого вивчення літератури в основній школі. Уміння і навички, які формуються на уроках читання, мають не лише предметне, а й загальнонавчальне значення, оскільки є засобом засвоєння практично всіх освітніх компонент та гарантують успішне опанування у наступних ланках закладу загальної середньої освіти (Савченко, 2007).

Курс «Літературне читання» в початковій школі, як зазначала Олександр Яківна, концентрує увагу на розвитку особистості дитини за допомогою різних видів мовленнєвої діяльності, формуванні ключових, комунікативної та читацької компетентностей. В умовах російської агресії ми все більше усвідомлюємо значущість та далекоглядність ідей академіка О. Савченко щодо здатності молодших школярів вільно спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву; послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагаченні емоційно-чуттєвого досвіду, розвитку мовленнєво-творчих здібностей тощо (Типова освітня програма для 1–2 класів НУШ, 2022).

Підручники з «Літературного читання» О. Савченко мають інноваційний потенціал, оскільки порушують такі важливі проблеми,

як формування аналітичного і критичного мислення; використання міжпредметних зв'язків та ін. Ці ключові аспекти сприяють засвоєнню комплексних знань, умінь, цінностей; допомагають різнобічно сприймати навчальний матеріал та формують предметні й ключові компетентності (читацьку, дослідницьку та ін.), здатність вдумливо читати. Знаннєві, діяльнісні й емоційно-ціннісні види міжпредметних зв'язків охоплюють завдання на засвоєння молодшими школярами спільних понять, таких, як текст, його структура, частини мови; допомагають учням зрозуміти емоційний світ персонажів творів, збагачують мовленнєвий запас, розвивають творчі здібності та забезпечують значний розвивальний і виховний потенціал змісту предмету. Окрім того, використання міжпредметних зв'язків впливає на формування і розвиток цінностей, пов'язаних зі ставленням до природи, Батьківщини, краси тощо (Савченко, 2015).

Основне призначення підручників, як стверджувала Олександр Савченко, полягає в розширенні читацького простору дітей, мотивування до самостійної читацької діяльності. Ключові ідеї об'єднання підручників з «Літературного читання» для учнів 2–4 класів у одну методичну систему, цілісний комплект зрозумілі дітям і дорослим: читання – це не нудний обов'язок, а мандрівка в минуле, сучасне та майбутнє; нові можливості, щоб краще зрозуміти світ і самого себе (Савченко, 2012).

З метою формування мотивації молодших школярів до активного читання, підвищення їх інтересу до самостійної читацької діяльності в підручниках з «Літературного читання» для учнів 2–4 класів (авторка – відома українська вчена О. Савченко) впроваджено особистісно-діяльнісний підхід: переважають твори сучасних авторів з близькою для учнів цього віку тематикою; запропоноване спілкування укладача підручника з читачами через діалоги (зміст звернень, «плашки» з побажаннями, форма завдань до текстів); широко вжито заохочувальні поради, позитивні оцінні судження; поєднано різні форми навчальної співпраці (індивідуальні, парні, групові, колективні); активно застосовано дослідницькі завдання, стимулювання дітей до самостійного пошуку нової інформації; передбачено завдання на заохочення учнів до різних форм вияву власних оцінювальних суджень, вражень почуттів;

збільшено й урізноманітнено завдання для розвитку уяви, літературної творчості на основі прочитаного, картин, життєвих спостережень учнів; реалізовано ідеї управління читанням через алгоритми, пам'ятки (Савченко, 2013; Савченко, 2014; Савченко, 2015).

Уміння молодших школярів читати та розуміти художні й науково-художні тексти в підручниках з «Літературного читання» для учнів 2–3 класів (авторка – академік Олександра Савченко) забезпечується цілісністю системи завдань, які формують уміння: аналізувати зміст і структуру тексту; ставити запитання до частини тексту і загалом; прогнозувати зміст твору за заголовком та ілюстраціями; порівнювати твори, вчинки, настрої дійових осіб, образні засоби; визначати зв'язки (причиново-наслідкові, між частинами твору, між змістом твору і прислів'ям, між змістом прочитаного і життєвим досвідом учнів; між темою твору та особистістю автора, між змістом та ілюстрацією; визначати головну думку прочитаного; доводити свою думку; узагальнювати в межах твору і за результатами зіставлення кількох об'єктів; здійснювати самоконтроль, самооцінку; висловлювати оцінювальні та рефлексивні судження. Працюючи з підручником, школярі засвоюють не лише знання, а й вчать застосовувати набуті знання на практиці, що є основою читацької компетентності (Савченко, 2013; Савченко, 2014).

Учена наголошувала, що «обов'язковими інструментами активного пізнання є чутливе вухо, гострий зір, вправна рука, чітке мислення. Саме ці дорогоцінні якості мислячої людини рідко кому дарує природа, їх потрібно розвивати. Молодший шкільний вік багатий прихованими здібностями, які важливо своєчасно підтримати, дати відповідну поживу сприйняттю, розуму, уяві» (Савченко, 2010).

Олександра Яківна акцентувала увагу педагогів на тому, що «усвідомленість залежить від правильності і виразності читання, правильності від темпу, рівня усвідомленості, а виразність відображає всі якості навички читання» (Савченко, 2012).

Особливу увагу академік О. Савченко приділяла умінню читати та самостійно працювати з текстами, які вважала основою для формування інтересу до читання, книги як джерела пізнання довкілля, громадського виховання,

опанування рідною мовою, розвитку духовного світу дитини, її почуттів, культурного та національно-патріотичного самовияву, що в умовах реального воєнного стану в нашій країні стають більш актуальними. Так, на думку вченої, готуючись до проведення уроків літературного читання, педагог перш за все має визначити дидактичну мету і виховні завдання уроків, зміст і обсяг нового навчального матеріалу, що має бути засвоєний на уроці; установити основні лінії зв'язку з матеріалом, що попередньо вивчили учні, дібрати запитання для повторення, а також окреслити структуру уроку та основні методи навчальної роботи на кожному його етапі з урахуванням рівня підготовки учнів; раціонально розподілити час на окремі види роботи, дібрати й підготувати необхідні наочні посібники, додаткову літературу, матеріал для самостійної роботи (Савченко, 2013).

Проаналізувавши низку статей Олександри Яківни, у яких вона репрезентувала різні види міжпредметних завдань, спрямованих на розвиток мовленнєвої компетентності учнів; висвітлила особливості розкриття наукової інформації, можливості використання методу моделювання на уроках літературного читання, можемо констатувати, що комплексний розвиток мовлення та читацької самостійності учнів – одне з провідних завдань початкової школи, адже від рівня сформованої комунікативної та читацької самостійності безпосередньо залежить успішність соціалізації дітей, всебічний гармонійний розвиток особистості, яка відповідає сучасним світовим викликам (Савченко, 2011; Савченко, 2014; Савченко, 2015).

Академік Олександра Савченко завжди звертала увагу вчителів на важливу роль художнього слова в цілеспрямованому формуванні морально-етичного і естетичного досвіду молодших школярів, залучення їх до глибокого сприймання прочитаного, співвіднесення свого «я» з поведінкою інших людей. Крізь призму часу з новою силою звучить ключовий меседж Олександри Яківни: «Пам'ятаймо, що повноцінне сприймання і розуміння прочитаного неможливе без співтворчості і співпереживання читача, висловлення ним особистісного ставлення» (Савченко, 2007).

Педагогічна інноватика методичної системи відомої української вченої Олександри Савченко з проблеми формування читацької

самостійності молодших школярів полягала не тільки в тому, щоб навчити свідомо, правильно, виразно читати, розуміти та аналізувати твори, але й сформувати в учнів соціальні та морально-етичні цінності, спираючись на художні образи літературних творів. Олександра Яківна акцентувала увагу на важливості розвивати мовлення та творчу літературну діяльність здобувачів початкової освіти; формувати в них навички самостійної роботи з різними типами і видами дитячих книжок, здатність створювати власні висловлювання, використовуючи зміст прочитаного або прослуханого, а також удосконалювати вміння здійснювати пошук та відбір інформації для вирішення навчально-пізнавальних завдань. Адже саме від учителя початкових класів, як зазначала вчена, значною мірою залежить, чи стануть діти завдяки книзі активними творцями власного погляду на світ, чи залишаться байдужими до літератури як духовного феномена взагалі (Савченко, 2014).

Проведений аналіз наукової спадщини Олександри Яківни Савченко свідчить про масштабність провідницьких ідей методичної системи підручників з «Літературного читання» та дозволяє констатувати, що в початковій школі формується учень нової генерації, який вміє не лише читати й писати, а й виступає самоідентичною мовною особистістю з достатніми комунікативними можливостями та мотивацією до самостійного читання. Ця якість є справжнім здобутком та винагородою за кропітку працю вдумливих учителів, батьків, бібліотекарів, які мотивують дітей до спілкування з найкращими дитячими книгами. Але в суспільстві, яке перенасичене інформаційно, розвивати інтерес до самостійного читання молодших школярів стає все складніше. Це зумовлене, перш за все, можливістю задоволення їх природних пізнавальних інтересів не через читання, яке вимагає неабияких зусиль, а через перегляд телевізійних програм, комп'ютерні ігри, неформальне спілкування, переважно в онлайн чатах.

Принагідно зазначимо, що родзинкою та головним завданням уроків літературного читання в початковій школі, на думку академіка О. Савченко, в першу чергу, має бути виховання любові до українського слова, мови і читання як органічної частки світової культури. Олександра Яківна глибоко усвідомлювала й намагалася переконати педагогічну громадськість,

що саме особистісні цінності людини є основою могутності незалежної держави, і лише через справжні зразки гуманних вчинків героїв літературних творів ми зможемо сформувати національно свідому, вільну в своїх поглядах особистість молодшого школяра, яка здатна розуміти різноманітність в усіх її проявах та бути справжнім патріотом своєї країни (Савченко, 2013).

Так, інтерес молодших школярів до книги є дійсно важливою складовою їх загального розвитку та навчання, що створює міцне підґрунтя для подальшого академічного успіху, формування когнітивних навичок та широкого світогляду. Книги дають дітям нові ідеї, спонукають до роздумів та імпульсів власних думок, дозволяють більш глибоко зрозуміти власні почуття; розвивають їх емоційну грамотність, мовленнєву культуру, стимулюють читацькі навички, зокрема розуміння тексту, швидкість читання, зосередженість і концентрацію, розширюють та збагачують словниковий запас, сприяють формуванню багатого уяви та критичного мислення, вчать правильно висловлюватися й аргументувати свої думки. Ось чому дуже важливо вже з першого класу вчити здобувачів початкової освіти взаємодіяти з книгами та створювати сприятливе освітнє середовище для читання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Майбутнє українського суспільства залежить від нашої здатності залучити молодше покоління до книги та читання, як інструменту для розвитку, зростання та підготовки до майбутніх успіхів. Завдяки спільним зусиллям сім'ї, школи, вчителів та суспільства загалом, ми зможемо відкрити перед молодшими школярами бар'єри до невідомого світу, де книги стануть мудрими порадиниками та невичерпним джерелом знань.

Отже, формування читацької самостійності на уроках літературного читання в початковій школі – один з основних компонентів розвитку мовленнєвої діяльності учнів, а читання – важливий засіб комунікативної реалізації особистості. Тому так важливо навчити читача молодшого шкільного віку опанувати книгу як інструмент для читання, сформувати мотиви звернення до книги, уміння працювати з різними видами текстів; розвивати техніку читання, удосконалювати навички читацьких

компетенцій. Тож нехай читацький запал, що тає й запалює їх майбутні шляхи світлими при-
 посіяний в серцях молодших школярів, розців- страстями та високими досягненнями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ : Грамота, 2012. 502 с.
2. Савченко О. Я. Досвід реформування української освіти: уроки і подальший поступ. *Шлях освіти*. 2010. № 3. С. 2–6.
3. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід як чинник модернізації початкової освіти. *Наука і освіта*. Серія «Педагогіка». 2011. № 9. С. 13–17.
4. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах: посіб. для вчителя. Київ : Освіта, 2007. 334 с.
5. Савченко О. Я. Літературне читання : підруч. для 2 класу загальноосвіт. навч. закл. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2013. 160 с.
6. Савченко О. Я. Літературне читання. Українська мова : підруч. для 3 класу загальноосвіт. навч. закл. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2014. 192 с.
7. Савченко О. Я. Літературне читання. Українська мова : підруч. для 4 класу загальноосвіт. навч. закл. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2015. 192 с.
8. Савченко О. Формування в молодших школярів уміння працювати з підручником. *Людинознавчі студії*. Серія «Педагогіка». 2014. Вип. 29 (3). С. 179–195.
9. Савченко О. Я. Формування у молодших школярів уміння вчитися як ключової компетентності. *Дидактика початкової освіти*. Київ : Грамота, 2013. С. 219–260.
10. Савченко О. Я. Цілісність методичної системи підручників з «Літературного читання» для 2–4 класів. *Проблеми сучасного підручника*. 2015. Вип. 15 (2). С. 221–230.
11. Типова освітня програма для 1–2 класів НУШ (розроблена під керівництвом О. Я. Савченко). *Нова українська школа*. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-rochatkovo-yi-shkoli> (дата звернення: 28.09.2023).
12. Типова освітня програма для 3–4 класів НУШ (розроблена під керівництвом О. Я. Савченко). *Нова українська школа*. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-rochatkovo-yi-shkoli> (дата звернення: 28.09.2023).

REFERENCES:

1. Savchenko, O. Ya. (2012). *Dydaktyka pochatkovoyi shkoly* [Didactics of primary school]: pidruch. dlya stud. ped. f-tiv. Kyiv : Hramota [in Ukrainian].
2. Savchenko, O. Ya. (2010). *Dosvid reformuvannia ukrainskoi osvity: uroky i podalshyi postup* [The experience of reforming Ukrainian education: lessons and further progress]. *Shliakh osvity – The way of education*, 3, 2–6 [in Ukrainian].
3. Savchenko, O. Ya. (2011). *Kompetentnisnyi pidkhid yak chynnyk modernizatsii pochatkovo-yi osvity* [Competency approach as a factor in the modernization of primary education]. *Nauka i osvita. Seriya «Pedagogika» – Science and education*. «Pedagogy» series, 9, 13–17 [in Ukrainian].
4. Savchenko, O. Ya. (2007). *Metodyka chytannia u pochatkovykh klasakh* [Methodology of reading in primary classes] : posib. dlia vchytelia. Kyiv : Osvita [in Ukrainian].
5. Savchenko, O. Ya. (2013). *Literaturne chytannia* [The Literary reading] : pidruch. dlia 2 klasu zahalnoosvit. navch. zakl. Kyiv : Vydavnychiy dim «Osvita» [in Ukrainian].
6. Savchenko, O. Ya. (2014). *Literaturne chytannia. Ukrainska mova* [The Literary reading. Ukrainian language] : pidruch. dlia 3 klasu zahalnoosvit. navch. zakl. Kyiv : Vydavnychiy dim «Osvita» [in Ukrainian].
7. Savchenko, O. Ya. (2015). *Literaturne chytannia. Ukrainska mova* [The Literary reading. Ukrainian language] : pidruch. dlia 4 klasu zahalnoosvit. navch. zakl. Kyiv : Vydavnychiy dim «Osvita» [in Ukrainian].
8. Savchenko, O. (2014). *Formuvannia v molodshykh shkoliariv uminnia pratsiuvaty z pidruchnykom* [Formation of the ability to work with a textbook in younger schoolchildren]. *Liudynoznavchi studii. Seriya «Pedagogika» – Humanities studies*. «Pedagogy» series, 29 (3), 179–195 [in Ukrainian].
9. Savchenko, O. Ya. (2013). *Formuvannia u molodshykh shkoliariv uminnia vchytysia yak kliuchovoi kompetentnosti* [Formation of the ability to learn in younger schoolchildren as a key competence]. *Dydaktyka pochatkovoi osvity – Didactics of primary education*. Kyiv : Hramota, 219–260 [in Ukrainian].
10. Savchenko, O. Ya. (2015). *Tsilisnist metodychnoi systemy pidruchnykiv z «Literaturnoho chytannia» dlia 2–4 klasiv* [Integrity of the methodological system of textbooks on «Literary reading» for grades 2–4]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka – Problems of the modern textbook*, 15 (2), 221–230 [in Ukrainian].

11. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2022). *Typova osvitnya prohrama dlia 1–2 klasiv NUSh (rozrobleni pid kerivnytstvom O. Ya. Savchenko)* [Typical educational program for grades 1–2 of the NUS (developed under the leadership of O. Ya. Savchenko)]. Nova ukrainska shkola – New Ukrainian school. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>. (accessed 28.09.2023) [in Ukrainian].

12. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2022). *Typova osvitnya prohrama dlia 3–4 klasiv NUSh (rozrobleni pid kerivnytstvom O. Ya. Savchenko)* [Typical educational program for grades 3–4 of the NUS (developed under the leadership of O. Ya. Savchenko)]. Nova ukrainska shkola – New Ukrainian school. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>. (accessed 28.09.2023) [in Ukrainian].